
КЕРІВНИЦТВО? ВЗАЄМОДІЯ... ПАРТНЕРСТВО!

Комликова Галина, к.і.н., директор
Наукової бібліотеки Сумського НАУ,
голова Територіального методичного
об'єднання сільськогосподарських
бібліотек Сумської області

Одним із чільних напрямків роботи бібліотеки університету є її науково-методична діяльність, адже це – мистецтво керувати організаційними та технологічними процесами бібліотеки, які базуються на ґрунтовному аналізі діяльності структурних підрозділів та філій. Книгозбірня університету визнана головною бібліотекою та, відповідно, й методичним центром Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області, створеного 2002 року.

Від самого початку функціонування цього об'єднання до його складу увійшли 10 бібліотек: НБ університету, шість бібліотек коледжів, що були структурними підрозділами університету та три бібліотеки науково-дослідних установ системи НААНУ.

Сьогодні кожна бібліотека нашого методичного об'єднання – це інформаційний, освітній і культурний центр, що забезпечує бібліотечно-інформаційне обслуговування освітнього і виховного процесів навчального закладу, інформаційну базу науково-дослідницької діяльності вчених та має багатогалузевий фонд навчальної, довідкової і виробничої літератури.

Оскільки методичне об'єднання не розпочинало роботу, а фактично відновлювало її після тривалої перерви (майже в такому ж складі об'єднання функціонувало в 70–80-х рр. ХХ ст.), налагодити співпрацю змогли дуже швидко. Тим більше, що не тільки члени об'єднання, а й основні завдання бібліотек ВНЗ істотно не змінилися.

Основна мета головної книгозбірні об'єднання як методичного центру – допомогти бібліотекам – членам об'єднання

раціональніше й ефективніше організувати свою роботу. Тому наукова бібліотека університету поставила перед собою завдання – підняти на належний рівень бібліотечний сервіс в усіх бібліотеках об'єднання шляхом впровадження інформаційних технологій у практику їх роботи.

Досягнення цієї мети потребувало налагодження тісної співпраці з кожною бібліотекою об'єднання. Протягом усіх цих років ми працювали у тісному контакті з усіма зазначеними бібліотеками. На жаль, останнім часом через відсутність у науково-дослідних установах області посад бібліотечних працівників фактично втрачений зв'язок з бібліотеками цих установ.

Як методичний центр наукова бібліотека університету виконує такі функції:

- надання консультативної й методичної допомоги фахівцям бібліотек об'єднання з усіх напрямків бібліотечної роботи;
 - аналіз та узагальнення досвіду роботи бібліотек об'єднання;
 - складання звітів про роботу об'єднання, надання інформації про роботу бібліотек-учасниць;
 - складання плану роботи об'єднання, організація його виконання;
 - інформування бібліотек про зміни в нормативній базі бібліотечної діяльності;
 - виявлення й поширення інноваційного досвіду роботи; співпраця з інноваційної діяльності з книгозбірнями інших відомств;
 - розвиток корпоративної діяльності;
 - просування інноваційних бібліотечних послуг, підтримка й розвиток інформаційної культури й читання серед студентства;
 - формування іміджу бібліотеки вишу як надійного інтелектуального посередника між кристувачем та інформацією.
- І, хоча всі ці функції є типовими для бібліотек методичних центрів, все ж, як виявилось, усе це досить складно й відповідально, адже необхідно організувати роботу так, щоб

отримати не тільки бажаний результат, а й розуміння та злагоджену роботу колег з усіх бібліотек об'єднання. Тому й процеси складання планів і звітів про роботу об'єднання, а також організація запланованого виконання потребували неабияких зусиль. На перших порах методичне керівництво здійснювалося переважно шляхом систематичного надання консультативної й методичної допомоги з традиційних напрямків бібліотечної роботи, а також аналізування та узагальнення досвіду роботи книгозбірень об'єднання.

Варто також зауважити й те, що протягом останнього десятиліття у бібліотеках об'єднання відбулися суттєві зміни, поштовхом для чого став розвиток інформаційних технологій. Сьогодні навчальні бібліотеки визначають свою діяльність з огляду на постійні й динамічні зміни в освіті, засобах масової комунікації та інформації. Тому й напрямки методичної діяльності головної бібліотеки були скориговані, в першу чергу, на створення якісного й доступного інформаційного ресурсу для забезпечення освітнього й наукового процесів, що згодом викристалізувалось в організацію роботи розподіленого електронного каталогу; забезпечення якісного інформаційно-бібліографічного обслуговування шляхом надання доступу до інформаційних ресурсів бібліотек віддаленим користувачам; забезпечення методичної та практичної допомоги бібліотекам об'єднання в запровадженні новітніх форм обслуговування користувачів.

А далі в стосунках між головною бібліотекою та бібліотеками коледжів розпочався етап, який ми характеризуємо вже не як керування, а як взаємодію – ми почали працювати над спільним проектом – створенням на сайті університету, а згодом на сайті бібліотеки, розподіленого електронного каталогу (2010 р.). Його доступність сприяє задоволенню інформаційних потреб користувачів, пов'язаних з освітньою діяльністю, науково-дослідною роботою, розширенням професійних знань, а також – виконанню головної функції сучасної бібліотеки – забезпеченню можливості вільного та необмеженого доступу до

джерел інформації, створенню умов для забезпечення користувачів своєчасною, достовірною та повною інформацією.

Перш ніж розпочати роботу над створенням розподіленого електронного каталогу бібліотекарів коледжів пройшли навчання в “Школі Ірбісу” (2008–2010 рр.), де фахівці бібліотеки університету навчили особливостям роботи в САБ “Ірбіс-64”. Кожна бібліотека отримала можливість працювати з міні-версією програми.

Надалі функцією головної бібліотеки залишилося лише надання консультацій щодо створення окремих видів бібліографічних записів та аналіз помилок в електронних каталогах коледжів з наданням рекомендацій щодо їх виправлення.

Наступним кроком стало налагодження корпоративної діяльності щодо створення записів в електронних каталогах. Ми переконалися в тому, що цей вид співпраці досить ефективний, адже дозволяє наповнювати власний ЕК завдяки записам, створеним іншими бібліотеками. Вже декілька років ми обмінюємося записами на періодичні видання. Проблема є лише в тому, що не завжди бібліотеки мають достатню передплату періодики.

Інформаційна співпраця з бібліотеками об'єднання покликана вирішувати й проблему книгозабезпеченості навчальними виданнями, оскільки в усіх книгозбірнях об'єднання протягом декількох останніх років зберігається тенденція щодо зменшення кількості придбаних видань. Бібліотекам коледжів уже декілька років надається можливість доступу у віддаленому режимі до повнотекстових баз даних (електронна бібліотека та Фонд електронних документів), що створюються науковою бібліотекою університету й налічують близько 14 тис. повних текстів. Це дозволяє бібліотекам коледжів задовольняти запити читачів, використовуючи фонд головної бібліотеки.

Значну допомогу в забезпеченні навчальними та науковими виданнями надає електронний архів відкритого доступу (репозиторій), що ведеться головною бібліотекою об'єднання з 2012 р. і призначений для довготривалого зберігання, нагро-

мадження та забезпечення довготривалого та надійного відкритого доступу до результатів наукових досліджень, що проводяться в установі.

У всіх навчальних бібліотеках нашого об'єднання протягом останніх років спостерігається й така проблема, як незначний відтік читачів. Пов'язано це, у першу чергу, із зменшенням набору першокурсників у навчальних закладах. Неабияка заслуга у зменшенні читачів належить розвитку інформаційних технологій – молодь у пошуку інформації, у першу чергу, зараз звертається до інтернету. До того ж студенти мають кращу комп'ютерну техніку, ніж бібліотеки. Це спонукає останні до постійного пошуку нових форм обслуговування користувачів і надання інформації.

Використання у бібліотеках електронних ресурсів сприяло зміні бібліотечної технології. Найбільших змін зазнало інформаційно-бібліографічне та довідково-бібліографічне обслуговування, для якого розвиток інтернет-технологій відкрив новий рівень можливостей у забезпеченні доступу до інформаційних ресурсів бібліотек віддаленим користувачам. Так, наприклад, бібліотека університету з березня 2014 р. приєдналася до Всеукраїнського проекту "Віртуальна бібліографічна довідка", що орієнтований на обслуговування віддалених користувачів у режимі "запит-відповідь". Також у віддаленому режимі користувачі мають змогу замовити електронну копію статті з журналу чи декілька сторінок з монографії через таку послугу, як "Електронна доставка документів".

Через сайт бібліотеки університету інформуємо своїх користувачів і про нові надходження до бібліотек об'єднання, публікуючи "Зведений бюлетень нових надходжень літератури до бібліотек Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області". Бібліотека коледжу також представляє власний бібліографічний бюлетень "По сторінках періодичних видань" на власному сайті та в соцмережах.

Популяризації бібліотек, рекламі їх діяльності й забезпеченню користувачів інформацією про їх діяльність сприяє й створення web-сайтів та web-сторінок.

Створення власних сторінок бібліотек у соціальних мережах (Google+, ВКонтакте, Facebook) та рекламування на них як основних, так інноваційних форм обслуговування читачів сприяє залученню користувачів до використання новітніх послуг бібліотек. Систематичні запрошення до перегляду книжкових виставок та на культурно-просвітницькі заходи, а також фотозвіти про вже проведені заходи, у деякій мірі спонукають потенційних користувачів до діалогу, сприяють виявленню інформаційних потреб студентської молоді.

Усі бібліотеки об'єднання в повсякденній роботі та під час підготовки масових заходів використовують створені самостійно буктрейлери та віртуальні виставки. Вони мають можливість представляти їх на власних сайтах та моніторах у приміщеннях бібліотеки чи коледжу. А ще – ми ділимося поміж собою такими напрацюваннями (віртуальними виставками, музичними записами і, навіть, книгами для виставок), адже спільна робота над якимось проектом набагато ефективніша, ніж одноосібна.

Таким чином, книгозбірня університету, як головна бібліотека об'єднання, вже давно не виконує керівної функції. Ми змогли зрозуміти, що наша співпраця – це не тільки звітування з боку бібліотек-учасниць та приймання звітів з боку головної бібліотеки. А ще – ми не керуємо роботою бібліотек, ми просто працюємо разом на досягнення спільної мети. Тим більше, що професійний рівень наших колег з бібліотек-учасниць об'єднання настільки високий, що іноді змушує головну бібліотеку “підтягнутися” до їх рівня, прислухатися до їх думки, скористатися їх порадами й попрацювати над їх побажаннями. А це вже не просто співпраця, це – партнерство.